

entrat en conflicte en varies ocasions al llarg de la seva vida, posant en evidència els límits d'una concepció de la filosofia aïllada i desconnectada del seu context social i polític.

Al cinquè capítol Miras Boronat s'aproxima a Audre Lorde (1934-1992), que se solia presentar en públic com a “poeta, guerrera, mare, negra i lesbiana” (267). De la mateixa manera que amb Perkins Gilman, l'obra assagística i la poètica de Lorde es presenten com dos components inseparables del seu compromís polític, on la poesia esdevé una forma de fer filosofia amb altres mitjans. A més a més de qüestionar el gènere des del qual es pot fer filosofia, Lorde posa atenció al potencial polític d'emocions com la ira o l'Eros, sovint descuidades, menystingudes o presentades en oposició al pensament filosòfic. La darrera filòsofa de la contemporaneïtat escollida per l'autora és Vandana Shiva (1962), “la filòsofa de la ciència que vol sembrar la llibertat” (327). Novament, les aportacions filosòfiques de Shiva en relació amb els vincles entre les crisis climàtiques i les estructures de poder patriarcal, capitalistes i colonials estan estretament lligades al seu activisme ecofeminista contra Monsanto i la biopirateria.

Convé, doncs, celebrar la publicació de *Filòsofes de la Contemporaneïtat*. Més enllà de la seva voluntat pedagògica d'oferir textos en català sobre dones filòsofes que enriqueixin els actuals currículums parcials, és una lectura valuosa per a persones amb formació filosòfica que no s'han topat amb cap d'aquestes autores —o almenys no com a filòsofes. A més a més de les seves aportacions teòriques, les diferents relacions entre pensament i praxi política, carrera acadèmica i vida personal, producció filosòfica i creació literària de les sis filòsofes ens deixen entreveure altres formes de fer filosofia.

D.O.I.: 10.1344/Lectora2024.30.21

ALMA GAMPER SAEZ
almagampers@gmail.com
Investigadora Independent

Between Banat: Queer Arab Critique & Transnational Arab Archives

Mejdulene Bernard Shomali

Durham i Londres, Duke University Press, 2023, 224 pp. ISBN: 978-1-4780-1927-5

“Tinc sort de ser cuir (queer)”, diu l'autora als agraïments inicials del llibre. Em sembla important començar un llibre sobre històries —passades, presents i futures— cuir amb aquesta mena de declaració. Estem més acostumades a analitzar l'existència i les vides cuir en relació al patiment, la discriminació i la violència que les envolta, també a la resistència i les diferents lluites que les

conformen. En canvi, tot i analitzar els obstacles als quals s'enfronten els subjectes àrabs cuirs, *Between Banat* posa l'accent en el goig, el plaer i també altres formes d'afectivitat que conformen el que l'autora anomena "l'arxiu cuir àrab" (*the queer Arab archive*).

Engrescada en la tasca de construcció de l'arxiu —que defineix com a efímer, volàtil, reticent—, *Between Banat* traça un seguit d'arguments que contribueixen de manera substancial als estudis cuirs, la qual cosa fa que aquest llibre sigui un text que no només hauria d'interessar a qui s'ocupa del món àrab, sinó de manera més general a les acadèmiques interessades en allò cuir; i, encara més, a qui vulgui entendre allò cuir més enllà dels paràmetres eurocèntrics i binaristes. I és que Bernard Shomali esbossa una metodologia-epistemologia, que anomena "crítica àrab cuir" (*Queer Arab Critique*), que permet identificar allò cuir més enllà de les identitats LGBT, fora dels paradigmes orientalistes i colonialistes que o bé fetixitzen la diversitat de gènere i sexualitat àrabs o bé erigeixen discursos homonacionalistes que impulsen el neoimperialisme; i també dels discursos heteronacionalistes àrabs, que imposen un marc normatiu d'autenticitat i respectabilitat patriarcal que, a més, contribueix a injuriar allò femení. De fet, *Between Banat* se centra en allò femení entès fora del binarisme heteronormatiu que encapsula el terme *banāt* ("noies") del títol; i que inclou dones cis i trans, així com identitats no-binàries, *femmes*, i dissidents.

Si bé el primer capítol (27-57) analitza els discursos que prohibeixen i disciplinen les sexualitats àrabs cuirs, jo em centraré en els capítols posteriors, en què Bernard Shomali fa servir el marc d'anàlisi crítica esmentat per a identificar allò cuir en espais heteronormatius. El capítol 2, "Between Women: Homoeroticism in Golden Era Egyptian Cinema" (58-89), encapsula les possibilitats polítiques de les figures *femmes* de les pel·lícules egípcies de l'anomenada "època daurada" (anys 1940-1960), que constitueix un nus gordià de la genealogia cultural cuir per a les comunitats àrabs globals. A través de la identificació del que anomena "l'espai i el temps cuir" (*queer space and time*), l'autora argumenta que la dansa opera com a mitjà de creació de parentiu cuir i del desig homoeròtic entre dones. El fet que en les pel·lícules analitzades les relacions entre les dones siguin centrals —tot i l'existència d'homes i de triangles d'amor heterosexuales— constitueix un desafiament a l'heteronormativitat (que recorda el *lesbian continuum* d'Adrienne Rich, que, però, Bernard Shomali no esmenta). A més, l'autora sosté que en aquestes produccions filmiques hi ha una "contenció cuir" (*queer containment*, p. 83), és a dir, un disciplinament dels subjectes no normatius que, al cap i a la fi, és la prova de l'existència d'aquesta no normativitat. A més a més, aquest fet produeix un sentit de reconeixement propi en l'audiència, i això també em sembla rellevant: encara que siguin efímers, marginals, basats en gestos subtils, aquests moments són importants per a les persones cuirs que miren les

pel·lícules, perquè s'hi poden reconèixer en produccions que pertanyen a la pròpia cultura i, més encara, a la cultura *mainstream* que segueix tenint un aura de nostàlgia, ergo d'estima i admiració, entre les comunitats àrabs globals. Aquest capítol és un preciós homenatge a la subtilitat. Dit això, crec que ampliar el focus més enllà de les dues pel·lícules que analitza el capítol, esmentant fragments o instàncies d'altres produccions en què els trets identificats com a significatius apareguin, podria reforçar encara més els convincent arguments.

Els següents dos capítols se centren en textos narratius. Al tercer capítol, “Longing in Arabic: Ambivalent Identities in Arabic Novels” (90-118), l'autora destaca la fluïdesa i manca de linealitat del desig, les pràctiques i les identitats sexuals de les dones protagonistes de tres novel·les: *Ana Hiya Inti (Jo sóc tu)*, de la libanesa Elham Mansour, *al-Akharun (Els altres)*, de la saudí Seba al-Herz i *Ra'ihat al-Kirfa (L'aroma de la canyella)*, de la siriana Samar Yazbek. Sosté que, a través de la ficció, les autores creen espais íntims i intergeneracionals entre les dones, així com una consciència crítica al voltant de la violència estatal i heteropatriarcal —que també intersecciona amb el racisme contra les persones negres i el capacitisme. Al quart capítol, “Love Letters: Queer Intimacies and the Arabic Language” (119-37), Bernard Shomali examina diferents col·leccions d'assajos autobiogràfics i n'emfatitza la doble demanda de les autores de ser vistes al mateix temps en què rebutgen ser etiquetades. Si bé per una banda reivindiquen el seu lloc i presència a les societats àrabs i manipulen la llengua àrab normativa que les exclou, també s'allunyen de les iteracions fixes o definitives de les seves sexualitats, i per tant posen en qüestió l'assimilació als marcs segons els quals no arribarien a ser ni *veritablement* cuirs ni *veritablement* àrabs. Certament, les fonts narratives d'aquests dos capítols apunten a la centralitat que té la fluïdesa del desig i la sexualitat dels subjectes cuirs àrabs davant les epistemologies colonials, l'homonacionalisme i el *pinkwashing*, per una banda, i els règims heteronormatius dels estats àrabs, per una altra. Diria, però, que, fent-hi èmfasi, el propi llibre forja un binomi problemàtic que contraposa una suposada estabilitat sexual “occidental” a la fluïdesa “àrab”. En canvi, crec que podria ser interessant fer visible l'heterogeneïtat existent en cadascun dels clústers, i també problematitzar els propis termes “occidental” i “àrab” per definir els marcs que oprimeixen les comunitats cuirs allà i aquí. Encara que aquests marcs estiguin inqüestionablement marcats per les trajectòries històriques i geogràfiques —incloent-hi el (neo)colonialisme, que entre d'altres apuntala l'actual genocidi perpetrat per l'Estat d'Israel—, potser conceptes com ara “monosexualitat” també poden ser útils per explicar les demandes i els desitjos de les persones i les comunitats cuirs àrabs, i també aquelles que podrien compartir amb les no àrabs.

L'últim capítol, “Sahq: Queer Femme Futures” (138-74), se centra en textos multimodals que creen moments de plaer i felicitat en la representació de

les vides cuir a través del *sahq* —un terme àrab premodern que designava les dones que mantenien relacions sexuals amb altres dones; un terme que, segons l'autora, al·ludeix a l'acte de “moldre” (*grind*) l'heternormativitat i el patriarcat que les àrabs cuir han de dur a terme per a existir (141). *Sahq*, per tant, és un terme que ens “força a pensar en allò cuir partint, en primer lloc, de les dones i la feminitat” (“*sahq forces us to think queerness through women and femininity first*”, 141), i que Bernard Shomali conceptualitza com a rebuig de les polítiques de respectabilitat i autenticitat, i com a impuls de creació d'una organització col·lectiva transnacional. Que per molts anys puguem celebrar l'existència de les estratègies i els activismes inspirats i encarnats en el *sahq*, que són els que donen força a un futur cuir.

ITZEA GOIKOLEA-AMIANO
itzea.goikolea@gmail.com

Miembro del proyecto
“Heterotopías en los imaginarios de las
relaciones entre España y Marruecos”

D.O.I.: 10.1344/Lectora2024.22

Posthuman Feminism

Rosi Braidotti

Cambridge, Polity Press, 2021, 192 pp. ISBN: 978-1-509-51807-4.

Feminisme posthumà

Rosi Braidotti, traducció d'Ariadna Pous, Barcelona, Arcàdia, 2022, 480 pp. ISBN: 978-84-125427-5-2

A Feminisme posthumà Rosi Braidotti entrelaça el pensament posthumà i la teoria feminista per mostrar tant les aportacions feministes al posthumanisme com les possibilitats que emergeixen per al feminisme en pensar a través de i amb la teoria posthumana (11). De fet, l'obra és plantejada des dels inicis com una resposta a la tendència del pensament acadèmic posthumà a oblidar i ignorar les aportacions feministes.

En aquesta obra, Braidotti treballa amb una estructura doble: la primera, de caràcter crític i articulada en tres capítols, elabora una crítica a l'humanisme i a l'antropocentrisme i els desplaça a favor d'una ontologia relacional. La filòsofa assenyala l'herència humanista del transhumanisme i del projecte d'emancipació de les dones, especialment les diferents formes vinculades amb el feminisme de la igualtat —de gènere, racial o de classe, entre d'altres. Al final d'aquesta primera